

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru s
pošiljanjem na dom
za celo leto K 4.—
za pol leta „ 2.—
za četrť leta „ 1.—

Naročnina se pošilja
upravnistvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do srede opoldne.

Štev. 44.

V Mariboru, dne 31. oktobra 1900.

Tečaj XXXIV.

Kakšne volilne može bomo volili?

Na Kranjskem volijo volilci tudi v kmetski in splošni ali peti skupini neposredno svojega poslanca v državni zbor. Vsak volilec napiše na glasovnico ime moža, katerega želi za poslanca, ter glasovnico na dan volitve tam odda.

Pri nas na Štajarskem je drugače. V veleposestvu, v obrtniških zbornicah, v mestih in trgih pač tudi pri nas oddajajo volilci glasove naravnost svojemu kandidatu, a v kmetski in splošni skupini, kjer so volilci po večini samo kmetje, majhni obrtniki in delavci, v teh dveh skupinah se volijo najprej volilni može in še-le ti in samo ti smejo potem glasovati naravnost za svojega kandidata. Ta neenakost, ki smatra kmete, majhne obrtnike in delavce za ljudi nižje vrste, je sad liberalnega duha, ki še vedno veje po Štajarskem. Da bodo stanovi, ki si z žulji služijo svoj kruh, namreč kmetski, obrtniški in delavski stan postali drugim stanovom enakovredni, mora se prej streti liberalizem.

Kmet, obrtnik in delavec nima

večjega sovražnika nego je liberalizem, naj potem ta nastopa v nemčurskem ali slovenskem oblačilu. Može liberalnega mišljenja pahnili so te stanove v stran ter jih izročili gotovemu poginu. Liberalci so nam urečili našo državo tako, da kmetje kljub vsakemu napornemu delu lezejo v vedno večje dolgove ter izgubljajo svoje domove, da obrtnik umira vsled tekmo- vanja z veleobrtništvo in da se delavec še vedno ne more izkopati iz objema trdega kapitalizma.

Drznost liberalizma pa je tako velika, da si upajo može liberalnega mišljenja še tudi dandanes, ko so njihove pregrehe že vsemu svetu očite, vsiljevati tem trem stanovom liberalce za poslance. Najprej bo sedaj lov na volilne može! Liberalci bodo skušali, da bodo izvoljeni samo može njihovega zaupanja za volilne može.

Kmetje, obrtniki in delavci pozor torej sedaj! Izvolite za volilne može le take može, ki so pripravljeni voliti moža za poslanca, kateri Vam obeta, da bo varoval vašo sveto vero, da bo se potegoval za zboljšanje slabih razmer Vašega stanu in

da bo zagovarjal pravice Vašega slovenskega jezika. Ako pa bi Vam kdo vsiljeval za volilnega moža človeka, ki je liberalnega mišljenja, naj se potem imenuje naprednjak, svobodomislec ali nemškutar, naženite oba izpred Vašega obličja! Volite le značajno krščanske, za koristi Vašega stanu zavzete in narodne može za volilne može, le ti so Vam porok da bodo oddali glasove kandidatu, ki je vreden Vašega zaupanja. Tudi omahljivcev in nezanesljivih ljudi ne volite.

Le dobri volilni može bodo Vam izvolili tudi dobre poslance. Spodnještajarski slovenski kandidatje za državni zbor, katere lahko z mirno vestjo priporočamo katoliškim Slovincem, so za peto in četrto skupino naslednji može: za peto skupino Maribor-Lipnica gospod Frančišek Mlakar, veleposestnik v Hošnici, za peto skupino Celje-Brežice-Ptuj-Ormož-Ljutomer gsp. Josip Žičkar, dekan v Vidmu, za kmetsko skupino Maribor-Sl. Bistrica-Slov. Gradec gsp. Franc Robič, deželni odbornik in veleposestnik v Lembahu, za kmetsko skupino Ptuj-Ormož-Ljutomer-Gornja-Radgona gsp. dr. Mi-

Listek.

Črtice iz zgodovine našega naroda.

4. Družinske razmere.

Stari Slovani so živeli v zadrugah ali družinah, kakor se je menda tudi rekalo. Udje zadruge so bili vsi sorodniki, do katerih se je ohranila zavest skupnega pokolenja: stariši, prastariši, otroci, vnuki in vnučice, tudi očetove sestre, tete in še drugi. Če je n. pr. oče imel več sinov, in so se ti poženili, so ostali z očetom pod tisto streho. Tako je zadruga rastla in štela do 100 članov.

Kjer pa je toliko ljudij, tam je treba človeka, ki vse vodi. Tudi vsaka zadruga je imela tacega; imenoval se je ot* ali starejšina, tudi starosta. Sprva je to mesto zavzemal oče družine, po njegovi smrti se je izvolil tisti, ki se je ne glede na starost po zmožnostih zadrugnikom zdel najsposobnejši; tudi ženska je mogla starejšiniti, če ni bilo primernejšega moškega. Potemtakem zadruga nikdar ni bila brez vodstva. Volitev se je vršila z določenimi običaji in končala z

* Ot je pomenjalo to, kar danes oče.

gostmi. Ot je bil zadrugi gospodar; on je delal gospodarske načrte, razdeljeval delo, ukazoval doma in zunaj, prodajal in kupoval, skrbel zadrugnikom za vse potrebščine, zastopal zadrugo v zborih in pri pogodbah, razsojeval prepire, daroval bogovom in shranjeval zadrugne svetinje, katere je smel, če se je zadruga selila, nesti na nov dom le on sam. Vsi zadrugniki so ga morali spoštovati in mu biti pokorni. Po smrti se je spomin njegov ohranjeval po kipih in podobah, ki se jim je izkazovala visoka čast; ako je bil starejšina posebno zaslužen, častili so ga kot patrona ali varuha zadruge in sicer čim dalje tem bolje, sčasoma celo božansko.

Može v zadrugi so se imeli baviti s poljedelstvom in živinorejo, žene z domačim gospodarstvom; pripravljale so za zadrugo jedi in obleko ter skrbale za red in snago; kadar so moški morali v boj, pa so jim pripadla tudi opravila na polju in v hlevu.

Ako je postala prvotna hiša pretesna, so si mlajši zadrugniki, n. pr. oženjeni sin ali zet, postavili nova bivališča, toda zmirom tik starega doma. Tako je včasih skupaj stalo po 10 in še več bivališč, ki so se zvala selo ali vas; vsem seljanom pa, če jih je bilo še toliko, je gospodoval vedno le eden.

Dasi se je moralo vse enemu pokorjati, so vkljub temu bili vsi, z otom vred,

med seboj enaki; nobeden ni veljal več od drugega, tudi ne moški več od ženske; vsi so imeli isto vrednost, vsi iste pravice. Tudi gledé imetka so bili vsi enaki, to se pravi, posameznik ni imel nič, pač pa so imeli vsi skupaj vse, kar je bilo zadrugnega. Potemtakem ni nikdo delal in se trudil le za-se, ampak vsak za vse in vsi skupaj za vsacega; tudi ot ni bil izvzet, tudi on ni imel ničesar sam; torej ni bil posestnik, ampak le oskrbnik.

Vsled teh razmer zadrugna lastnina nikdar ni bila brez lastnika, in torej tudi dedovanja ni bilo, izvzemši slučaj, če je vsa zadruga do enega izumrla; ta je potem imel pravico določiti zadrugne lastnine dediča. Samo kako malenkost, ki se je komu bila posebno priljubila, je vsak imel pravico smatrati za svoj osebni imetek in tudi smel z njim po svoji volji razpolagati; drugo pa je bilo vse zadrugno. V zadrugi torej ni bilo bogateca, ne siromaka; nikdo ni trpel pomanjkanja, če so vsi drugi imeli dovolj. Hudo se je godilo le tistemu, ki se je bil močno pregrešil ali ki ni bil hotel delati; kajti zadruga ga je kot zlega ali hudega sina oziroma tako hčer izgnala; tak izgnanec je bil brez doma in moral po tujem hoditi s trebuhom za kruhom. Torej le zločesti je bil siromašen, in vsled tega pomenja beseda »hud« se danes ravno tako »zločest« kakor »siromašen«.

roslav Ploj, dvorni svetovalec in posestnik v Murščaku in Zavrču, za kmetško skupino Celje-Brežice gospod vitez Berks, grajščak na Blagovini.

Volilci četrte in pete skupine! Izvolite le take volilne može, ki Vam obljubijo, da bodo oddali pri glavni volitvi v januarju zgoraj imenovanim možem svoje glasove.

Kmalu bodo po Spodnjem Štajar skem volitve volilnih mož. Za peto skupino bo posebna volitev volilnih mož in za četrto skupino tudi posebna volitev. Pred volitvijo volilnih mož pa še bode (večinoma se je to že zgodilo) pri županu vsake občine na vpogled razporejen dvojni imenik, imenik volilcev v peti skupini in imenik volilcev v četrto skupini. Kdor ni vpisan, lahko se pritoži pri županu, če ga ta ne usliši, pa pri glavarstvu. Vpisan v imenik pete skupine mora biti vsak možki državlján, ki je 24 let star, v imenik četrte skupine pa vsak 24 letni možki državlján, ki plačuje direktnega davka vsaj 8 K. Ženske so v četrto in peti skupini popolnoma izključene od volitve, istotako se ne more voliti s pooblastili. Vsak mora sam izvrševati svojo volilno pravico.

Vse določbe o volitvah se morajo razglašati na občinskih ploščah. Opazujte torej dan za dnevom te plošče, da ste o vseh volitvenih zadevah takoj poučeni.

Koliko volilnih mož voli katera občina, kedaj jih voli, to vse določuje okrajno glavarstvo, občinski uradi pa le te določbe razglase. Še enkrat torej, pazite na te razglase.

Volitve volilnih mož so odločilne važnosti. Izvolite torej same zanesljivo krščanske, narodne in značajne može, ki so voljni dati svoje glasove zgoraj omenjenim, za Vaše stanovske kakor za naše skupne narodne pravice vnetim možem-kandidatom.

Vse za sveto vero, slovensko zemljo in slovenski jezik!

Volilno gibanje.

Izjave za Žičkarja se z vsakim dnevom množijo. Danes prinašamo zopet naslednje izjave:

Konjiško politično društvo je sklenilo na javnem shodu dne 28. t. m. te izjave: 1. Na shodu kat. polit. društva v Konjicah zbrani može izrekajo vlč. g. dekanu Jožefu Žičkarju za njegovo dosedanje kmečkemu stanu in slovenskemu narodu sploh toli marljivo delovanje najiskrenejšo zahvalo, ga prosijo, da še nadalje tako zastopa delavske stanove, kakor so kmet, obrtnik, delavec, v V. spodnještajarski kuriji ter obsojajo napade nasprotnih listov nanj in na katoliške kroge štajarske.

Katoliško politično društvo v Konjicah izreka svojemu dosedanemu posl. kmečkih občin gsp. prof. Robiču popolno zaupanje ter pričakuje od njega, da pristopi zopet zvezi, ki bo varovala katoliška načela, kakor je bila bivša »slovansko-krščanska narodna zveza« ter da si s svojimi tovariši pridobi kolikor največ mogoče enakomislečih zaveznikov tudi med slovanskimi in drugorodnimi poslanci.

Šentlenartsko politično društvo nam je vposlalo naslednjo izjavo: Podpisani odborniki kat. polit. društva za okraj sv. Lenart v Slov. gor. izjavljamo tem potom, da smo vsi za zopetno kandidaturo bivšega poslanca č. g. Jožefa Žičkarja v peti kuriji.

Josip Jurčič, predsednik; Fr. Muršič, podpredsednik; E. Trstenjak, tajnik; Karl Gorjup, tajnik okrajnega zastopa in »Posojilnice« ter posestnik, blagajnik; Anton Vogrin, veleposestnik; Janez Rop, veleposestnik in župan; Franc Wella, veleposestnik in načelnik okrajnega zastopa; Matija Šuman, veleposestnik; Ivan Pajtler, župnik; Janez Rošker, veleposestnik; Franc Zupe, veleposestnik — odborniki.

Sv. Lenart v Slov. gor., dne 28. t. m. 1900.

Tepanje. Mi spodaj podpisani odborniki Tepanjske občine izjavljamo odločno, da bomo mi in naši Tepanjčani pri prihodnji volitvi za državni zbor glasovali edino in složno za velezaslužnega, neumorno delavnega gospoda Žičkarja poslanca v V. kuriji. Katoliško misleči slovenski volilci, pridružite se nam, zmaga bo naša! zmaga bo sijajna!

Tepanje, dne 22. vinotoka 1900.

Franc Zoher, obč. predstojnik.

Šimon Napotnik, občinski odbornik.

Juri Solar, svetovalec.

Vsi trije posestniki.

Konjiški okoličani! Koga bomo volili v V. kurijo? Pred 3 leti smo volili g. Žičkarja. Ta gospod rešil je častno svojo nalogo, bil je vsestranski delaven, pridobil si je naše polno zaupanje, celo nasprotni listi pišejo, da naj se »pred Žičkarjem klobuk potegne«. Torej koga naj mi volimo? No-bednega drugega, kakor ravno velezaslužnega gospoda Žičkarja. Volilci, ki ste pred 3 leti gosp. Žičkarja volili, ostanite jim zvesti!

Konjice, dne 22. oktobra 1900.

Simon Pozeb, župan okolice Konjice.

Jurij Šibanc, občinski svetovalec.

Janez Cugmas, občinski odbornik.

Vsi trije posestniki.

Bezina. Katoliško misleči občani Bezine bomo, kakor pred tremi leti, odločno volili za državnega poslanca v V. kuriji zaslužnega gospoda Josipa Žičkarja. Je nam dobro znan, neutrudljiv in neumorno delaven gospod za blagor narodnih pravic. Katoliško misleči volilci, pridružite se nam! Zmaga nam je gotova!

Županstvo Bezina, 23. vinotoka 1900.

Anton Muc, župan.

Franc Šelih, prvi svetovalec.

Matija Vedečnik, Franc Stoper.

Vsi trije posestniki.

Gornja Radgona. Katere poslance si bomo izvolili, ko bomo sli v Ljutomer voliti? Ne tistih, katere bi nam kdo vsiljeval, ampak tiste, na katere se mi oziramo z največjim zaupanjem. Kmetške občine stavijo največje zaupanje na gosp. dr. Miroslava Ploja, dvornega svetnika na Dunaju. Tega gospoda nam v sedanjih razmerah najtopleje priporoča bivši naš poslanec, preč. g. Lavoslav Gregorec, ki dobro ve, kako veljavo ima dr. Miroslav Ploj pri vladi na Dunaju. Tega gospoda bomo torej volili v kmetški skupini.

V splošni skupini ali v peti kuriji, v kateri sme začetkoma, pri volitvi volilnega moža, vsak možki voliti, ako je že dopolnil 24 leto in stanuje že vsaj šest mesecev v tej občini, toraj tudi viničarji in delavci, hlapci itd. — v tej skupini bodo naši volilni može po svoji zdravi pameti, po svojem poštenem in hvaležnem srcu, po svoji politični taktičnosti, sploh po svoji najboljši vednosti in vesti — volili svojega vnetega in neumorno delavnega dosedanjega poslanca, preč. g. dekana Jožefa Žičkarja. To pa brez kakega zaničevanja ali sovražstva do morebitnega kakega drugega kandidata. Ko g. Žičkar ne bo mogel ali ne bo hotel biti več naš poslanec, takrat še le si bomo sli

n. pr.: Ta človek je hud (zločest) in Godi so mu hudo (siromašno). Bil pa je izgon najhujša kazen, ki je mogla koga zadeti.

Gmotne razmere so bile v zadrugah v obče prav ugodne. Kar se je potrebovalo, to se je pridelalo in tudi še več, tako da je ostajal prebitek, se množilo premoženje. Zadrugno zemljišče se ni kosalo in dot pravzaprav ni bilo. Za jutrnjino se je dajalo le nekaj premakljivega, kakor pohištva, zrnja, kako živinče in to le, če se je možila hči v drugo zadrugo, kar je bilo navadno; možki pa niso jemali nič s seboj. Izvzemši seveda osebni imetek.

Vsled ugodnih gmotnih razmer je življenje med zadrugniki moglo biti prav srčno in prijetno, in to tem laglje, ker niso poznali nevoščljivosti, ki je sicer vzajemni družinski ljubezni najhujši sovražnik. V takem ozračju je tudi pravnost lepo razcvitala, kakor je zadruga sploh bila dom raznih krepostij, vsled tega pa tudi sreče.

Vsi zadrugniki so imeli eno in isto skupno ime, navadno po prvem otu, ki se je bil tam naselil; če je ta bil n. pr. Očeslav, so se zvali Očeslavci, če Kokor, Kokorici, če Tugomer, Tugomeriči, če Radovan, Radovanici, pa tudi Radovaniči, če Ban, Banovci, če Svet, Svečani; z imenom so naznanjali, da so otova deca; tvarjalo pa se je ime za-

družnikov tudi brez obrazil: ci, ici, iči, ovci in ani; kar gola množinska oblika imena otovega je zadoščala, n. pr. Bojani, nastalo iz Bojan, Zdici, nastalo iz Zdik. Le malokedaj so zadrugniki imeli ime po selu.

Kako pa so se nazivala sela? Očeslavci, Kokorici, Banovci in druga imena zadrugnikov so ob enem veljala tudi za selo; nekatera pa so se tudi nekoliko izpremenila, kakor Biserjani v Biserjane, Svečani v Sveče. Mnogo imen zadrug je vzrastlo neposredno iz otovega, n. pr. Dobrla vas iz Dobrén (Dobrenova vas, Dobrna vas, Dobrla vas); mnogo pa jih je zopet nastalo po legi ali okolici (Dol, Gorica), mnogo po vodi (Bistrica), nekoliko po rastlinah, živalih in čem drugem.

Če se je bila zadruga tako pomnožila in razširila, ali če so sploh nastopile take razmere, da se ni več dalo ostati skupaj, odcepil se je del ter nastal kolikor možno blizu starega sela, in še le, če to ni bilo mogoče, nekje dalje od doma. Nova naselbina je tvarjala posebno zadrugo ter imela tudi svoje posebno gospodarstvo, sicer pa je ostala z očetnjavo v tesni zvezi.

Vsled tega je tudi obdržala staro ime, vendar mu je pridevala kak priimek, da se s staro zadrugo ni zamenjavala. Priimek je bil vsikdar takšen, da je kolonijo označeval bodisi po imenu starejšinovem, bodisi po du-

ševnih ali telesnih lastnostih, šegah, noši ali glavnem poslu zadrugnikov, bodisi po čem drugem, n. pr. Očeslavci Gostimici (če je starejšim nove zadruge bilo ime Gostim), Zdici Mlinarji. V navadnem govoru je rabil le priimek, in zato je zadruga bila po tem-le bolj znana nego po prvotnem imenu.

Takih kolonij je nekatera zadruga imela po 10 in še več, in vse so bile urejene po njenem vzoru.

Zadruga je družabna oblika, ki je bila značaja Slovanov popolnoma primerna. Puščala je, ker so v njej bili vsi enaki, njim svobodoljubnim dovolj svobode, zraven pa ustrezala njih nagnjenju, bivati v prijetnem društvu.

V obče danes zadrug ni več, ali še pred 50 leti so bile po Hrvatskem, v Dalmaciji, Črni gori, Srbiji in Bulgariji običajne, izvzemši le mesta in morsko obrežje. V zadnjih dveh deželah jih ni več, v Črni gori so se še ohranile, na Hrvatskem in v Dalmaciji jih je zatrl liberalizem in njemu primerno zakonstvo. V nas Slovencih so zadruge vsled nemškega vpliva, ki smo mu bili že zarana izpostavljeni, preminile popolnoma; ostala so še le njih imena, ki jih nosijo novodobne vasi. Po ljutomerskem, gornjeradganskem in ptujskem okraju jih je vse polno: Banovec, Ključarovci, Radislavci, Bunčani, Hvaletinci,